

عکس‌ها: علی حسن پور / ایران

اختتامیه شانزدهمین جشنواره بین‌المللی «پژوهش فرهنگی» پس از ۵ سال وقفه برگزار شد

راهبردهایی برای سیاستگذاری فرهنگی کارآمد

«پژوهش‌های فرهنگی» راز قفسه‌نشینی در کتابخانه‌ها نجات دهیم

گزارش

حمید حبیبی
خبرنگار

شنبه ۳۰ دی ماه آیین اختتامیه شانزدهمین جشنواره بین‌المللی «پژوهش فرهنگی» با شناسایی استعدادهای برتر در این حوزه با حضور دکتر محمد مهدی اسماعیلی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و حضور جمعی از اهالی فکر و فرهنگ در محل تالار وحدت برگزار شد. دکتر اسماعیلی بر این نکته تأکید گذاشت که به بازاندیشی و بازنگری و متناسب‌سازی داشته‌هایمان با امکانات روز نیازمندیم که از طریق پژوهش فرهنگی به کمک اصحاب علم و فرهنگ می‌توانیم ادبیات علمی کشور را تقویت و متناسب‌سازی کنیم و در سیاستگذاری فرهنگی به کار گیریم.

مسائل مدیریتی، توفقی ۵ ساله داشت؛ اما امسال برگزاری دوره شانزدهم آن با استقبال خوبی از سوی محققان و اساتید علوم انسانی و پژوهشگران فرهنگی مواجه شد. کارگرد اصلی این جشنواره این است که پژوهش‌های فرهنگی را از مهوریت دبیرخانه این جشنواره ارسال شده بود و خارج کند و از قفسه‌نشینی در کتابخانه‌ها

از این رو، برگزاری جشنواره‌ای برای شناسایی پژوهش‌های برتر فرهنگی کشور اهمیت ویژه‌ای دارد. جشنواره بین‌المللی «پژوهش فرهنگی» که با همین هدف توسط احمد مسجد جامعی بنیان گذاشته شد و تاکنون پانزده دوره برگزار شده بود به دلیل پاندمی کرونا

زیست‌بوم فرهنگی هر کشور وابسته به قوت پژوهش‌های فرهنگی آن است که با نظریه‌پردازی و بازخوردگیری از میدان فرهنگ منجر به مسأله‌یابی و راه‌حل‌جویی برای مسائل فرهنگی کشور می‌شود و این توانمندی را می‌توان در سیاستگذاری فرهنگی کشور به کار گرفت.

نجات دهد و پیش چشم کارگزاران فرهنگی و روی میز سیاستگذاران فرهنگی قرار دهد تا گامی در جهت تقویت فرهنگ استفاده از پژوهش در سیاستگذاری‌های فرهنگی باشد. از دیگر اهداف این جشنواره این است که به محققان برای کار پژوهشی، الگوهای مطلوب و معیارهای کارآمد معرفی کند. در مراسم اختتامیه شانزدهمین جشنواره بین‌المللی «پژوهش فرهنگی»، برگزارندگان داخلی و خارجی در ۵ حوزه «رسانه و ارتباطات»، «فرهنگ»، «هنر»، «پژوهش‌های دینی و اسلامی» و «فناوری‌های جدید و آینده‌نگاری» پژوهش معرفی شدند. معرفی پژوهشگر برگزیده جوان، پژوهشگر برگزیده زن، پژوهشگر برگزیده استانی و معرفی پیشکسوت پژوهش فرهنگی از دیگر برنامه‌های اختتامیه جشنواره امسال بود. قاسم زاری، دبیر این دوره از جشنواره علمی و سجاد صفارهرندی دبیری علمی آن را برعهده داشت. او در آیین اختتامیه جشنواره اعلام کرد که آثار برگزیده از میان ۱۹۴۰ اثر گزینش و معرفی شده‌اند که به دبیرخانه این جشنواره ارسال شده بود و

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی:

برای پژوهش‌های فرهنگی نیازمند همراهی اصحاب علم و فرهنگ هستیم

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با تأکید بر اینکه برای پژوهش‌های فرهنگی به کمک اصحاب علم و فرهنگ نیاز است، گفت: «نیازمند تقویت ادبیات علمی هستیم». آن طور که در بخشی از گزارش ایرنا آمده، محمد مهدی اسماعیلی در آیین اختتامیه شانزدهمین جشنواره بین‌المللی پژوهش فرهنگی که در تالار وحدت برگزار شد با تأکید بر اینکه برای پژوهش‌های فرهنگی به کمک اصحاب علم و فرهنگ نیاز است، گفت: «وقتی از ضعف ارتباط دانشگاه و صنعت صحبت می‌شود، این خلأ را در حوزه سیاستگذاری فرهنگی و مسائل فرهنگی بیشتر می‌بینم، مراکز فرهنگی باید برای حل آنها اقدام کنند. وی با اشاره به چالش‌های حوزه فرهنگ، گفت: «نیازمند بازاندیشی، بازنگری و متناسب‌سازی داشته‌هایمان با امکانات به‌روز هستیم. برای مثال می‌توان از هوش مصنوعی در راه حل مسائل استفاده کرد». اسماعیلی بخش پایانی گفته‌های خود را به قدرانی از احمد مسجد جامعی برای بنیانگذاری جشنواره بین‌المللی پژوهش فرهنگی اختصاص داد و همچنین یاد و خاطره زنده‌یاد عماد افروغ و زنده‌یاد کریم مجتهدی را هم گرامی داشت. گفتنی است که سیدمحمد هاشمی جانشین وزیر و معاون حقوقی امور مجلس و استادن‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، یاسر احمدوند معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، فرشاد مهدی‌پور معاون امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی، محمود شالویی رئیس انجمن آثار و مفاخر، مهدی محقق نسخه‌پژوهش و پژوهشگر، مهدی رضایی دبیرکل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، محمدرضا سنگری نویسنده و پژوهشگر از جمله حاضران در این آیین بودند.

استاد علی محمد مؤذنب | دبستیار
وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در امور شعر
شاعرانی که منبع الهام حکیمان شدند

علی محمد مؤذنب، هم همچون سخنران قبل شاعران را دور از فضای اندیشگی ندید و نسبت این دور را این گونه تشریح کرد: بزرگترین شاعران ما «حکیم» لقب می‌گرفتند چرا که اشعارشان حاوی حکمت بود. شعر انتقال دانی و آگاهی است و تاریخ شعر ما هم نشان می‌دهد که برخی شاعران حتی منبع الهام حکیمان شده‌اند. ما به مرور و در خلال روزمرگی‌ها، دچار غفلت می‌شویم و شاعر ما را متوجه غفلت‌هایمان می‌کند. «مشاهده» خشت اول ادراکات بشری است و شاعر مشاهده خود را با ابزارهای هنری با ما به اشتراک می‌گذارد. به این اعتبار، می‌توان گفت زبان شعر، اجازه نامرئی شدن و پیشروی شاعر را در حوزه اندیشه می‌دهد تا جایی که برخی شاعران می‌توانند به وسیله استعاره و زبان ادبی حرف‌هایی بزنند که حتی متفکران سیاسی هم نمی‌توانند بگویند. شاعران به وسیله قصه و تمثیل و بیان شاعرانه، در حوزه «فلسفه قدرت» حرف‌هایی زده‌اند که هیچ فیلسوفی نمی‌توانست بگوید همچون خسرو و شیرین نظامی که خیلی حرف‌ها در حوزه فلسفه قدرت گفته است. بنابراین شعر، تاریخ معرفت ماست. شاعران خط‌شکنان حوزه معرفت و حامل معرفت زمانه خود هستند. اگر به شعر فارسی بی‌توجهی کنیم از تاریخ معرفت خود دور می‌شویم.

دکتر محمدرضا ترکی | استاد دانشگاه تهران
وقتی شعر «حکمت» می‌شود

دکتر محمدرضا ترکی، در پاسخ دکتر زاری که پرسیده بود آیا شعرا می‌توان نوعی پژوهش فرهنگی دانست، رابطه شعر و پژوهش را این گونه توصیف کرد: با اینکه شعر بخشی از فرهنگ یک جامعه محسوب می‌شود اما در ظاهر شعر و پژوهش فرهنگی مقولاتی متفاوت و دور از هم به نظر می‌رسند چرا که عرصه شعر، عرصه احساس است؛ شعر گزاره‌ای مبتنی بر تخیل است اما تحقیق و پژوهش مبتنی بر قیاس و استدلال است. بنابراین نوعی پارادوکس بین شعر و تحقیق احساس می‌شود. اما پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: برخی شعرها حکمت‌اند. از این منظر می‌توان بین هنر و شعر ارتباط برقرار کرد. به این معنی که اگر شاعری به مرتبه حکمت برسد، شعرش هم حکمت می‌شود و تناقض بین شعر و عقل حل می‌شود.

دکتر قاسم زاری | استاد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران و رئیس پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
بازتاب واقعیت‌های اجتماعی در شعر

دکتر قاسم زاری، هدف این نشست را یافتن پاسخی برای این پرسش دانست که «آیا شعر را می‌توان پژوهش فرهنگی در نظر گرفت؟ و آیا می‌توان شعر را به مثابه یک متن پژوهشی دید؟» او مخاطبان را به دوران منتهی به انقلاب اسلامی ارجاع داد؛ دورانی که شعر شاعران فراتر از به‌کارگیری صناعات ادبی و برانگیختگی احساسات رفته بود و واقعیت سیاسی-اجتماعی در اشعار شاعران بازتاب پررنگی پیدا کرده بود. از این رو، او شعر را به مثابه یک متن پژوهشی توصیف کرد که می‌تواند بازتاب‌دهنده واقعیت‌های یک جامعه باشد و با مطالعه شعر یک دوره تاریخی، به حقایق سیاسی-اجتماعی و فرهنگی آن دوره از جامعه پی ببریم.

VEER

دکتر محمد مهدی سار | عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق (ع)
شاعران ناخودآگاهان جامعه‌اند

دکتر محمد مهدی سار، به شأن و جایگاه شعر و شعرا در زنجیره معرفت اشاره کرد و گفت: در تمدن ما در بسیاری موقعیت‌ها، شعر در زنجیره معرفت گل‌آذین زده است. گاه چکیده قرن‌ها پرسش را یک شاعر بیان می‌کند. ما انسانی‌ترین صورت عرصه معرفت را هنر و شعری داریم. شاعران ناخودآگاهان جامعه‌اند که می‌توانند چکیده دانش‌ها را به نحوی به زبان بیارند که به باور و عمل یک جامعه بدل شود. به این اعتبار می‌توان گفت که «هنر» حلقه تکمیل‌کننده زنجیره پژوهش است و در همین قیاس «شعر» هم حلقه نهایی هنر است. حتی ما در تاریخ‌مان شعرهایی داریم که می‌توان گفت «پژوهش پیشگویانه فرهنگی» هستند. تغییرات فرهنگی که هیچ جامعه‌شناس و پژوهشگری آن را پیش‌بینی نکرده بود اما شاعرانی داشتیم که این تغییرات را جلوتر از دیگران درک کردند و به فصیح‌ترین زبان ضبط و ثبت کردند. از این رو، می‌توان گفت برخی شعرها متن پژوهشگرانه پیش‌بینی‌کننده تغییرات اجتماعی هستند.

دکتر سیدمهدی مهدیار | جامعه‌شناس و معاون پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
نظام اندیشگی شاعران

دکتر سیدمهدی مهدیار، در این نشست بر وجوه فرهنگی، اجتماعی شاعران و وجه اندیشگی شعرا معاصر ما تأکید گذاشت. با این حساب در مقام جمع‌بندی این هم‌اندیشی باید گفت تمام اساتید حاضر در این جلسه بر این گزاره اتفاق نظر داشتند که «شعر به دور از حوزه پژوهش و حکمت و معرفت نیست اما این بُعد شعر، گاه مورد غفلت قرار می‌گیرد». برگزار جلسات هم‌اندیشی در این راستا، می‌تواند تذکری بر پیوند ریشه‌دار «شعر و حکمت» باشد.

رسم همسایگی شعر و خرد

شعر که مبتنی بر تخیل است چه نسبتی با تفکر و تعقل دارد؟

پژوهش فرهنگی

پروانه فردوست
خبرنگار

بخش

برخی شعرها حکمت‌اند
در ظاهر «شعر» و «پژوهش» مقولاتی متفاوت و دور از هم به نظر می‌رسند چرا که شعر گزاره‌ای مبتنی بر تخیل است اما پژوهش مبتنی بر قیاس و استدلال است. بنابراین نوعی پارادوکس بین شعر و تحقیق احساس می‌شود. اما پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: برخی شعرها حکمت‌اند. به این معنی که اگر شاعری به مرتبه حکمت برسد، شعرش هم حکمت می‌شود و تناقض بین شعر و عقل حل می‌شود. حتی ما در تاریخ‌مان شعرهایی داریم که می‌توان گفت «پژوهش پیشگویانه فرهنگی» هستند. تغییرات فرهنگی که هیچ جامعه‌شناس و پژوهشگری آن را پیش‌بینی نکرده بود اما شاعرانی داشتیم که این تغییرات را جلوتر از دیگران درک کردند و به فصیح‌ترین زبان ضبط و ثبت کردند.

همواره در سنت دانشی ما حکمت مبتنی بر «تعقل» و شعر مبتنی بر «تخیل» ارزیابی شده است و به ظاهر آنها را دو مقوله دور از هم و حتی پارادوکسیکال معرفی کرده‌اند که نمی‌توان سیرازه مشترکی بین شان یافت. اینکه شعر چه نسبتی با «تفکر» و «تعقل» و «پژوهش» دارد، موضوع نشستی با عنوان «نسبت شعر و پژوهش فرهنگی»، در محل پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شد تا رسم همسایگی «شعر» و «پژوهش» مورد مذاقه اهالی فکر قرار گیرد و وجوه اندیشگی شاعران برجسته شود.